
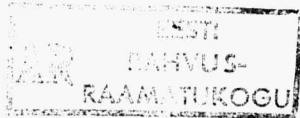


REALIST





Kaas: RAOUL REMMELGAS
linooli lõiganud: OTU TOOMIK.

SISU:

Direktori pühendus.

R. REMMELGAS — Ernst Peterson.

O. A. — Ernst Särgava.

J. LAABAN — Intermezzo jääs.

J. RIIV — Vanaisa.

O. AST — Tabula rasa.

N. N. — Seiste meest.

J. LAABAN — Veelkord kinost vaims. väärt. kandjana.

R. REMMELGAS — Õpilasajakirjad „Sütik“ ja „Lumen“.

Tagasivaade õpilasringide tegevusele.

O. MIKIVER — Linoollõiked.

PÄÄTOIMETAJA: Orvo Ast.

TOIMETUS: R. R Emmelgas, O. Steinberg, O. Paju, I. Laaban.

VÄLJAANDJA: Tallinna II Gümnaasiumi Kirjandusring.

VASTUTAV TOIMETAJA: mag. August-Voldemar Kõrv.

REALIST

V A A S T A

SP-226

NR. 8

M A I

1938.

B4438

Pühendus



Juubelid on olnud alati kokkuvõtte ja aruande momentideks. Tahame ka selle haruldase juubeli puhul mõningaid kokkuvõtteid teha. Olla 70-aastane, seejuures aga „noor olla ja kevadet rinna sees kanda“, 50 aastat õpetajaametit pidada, sellest 20 aastat Tallinna Reaalkoolile anda, kas suudaks seda igaüks?

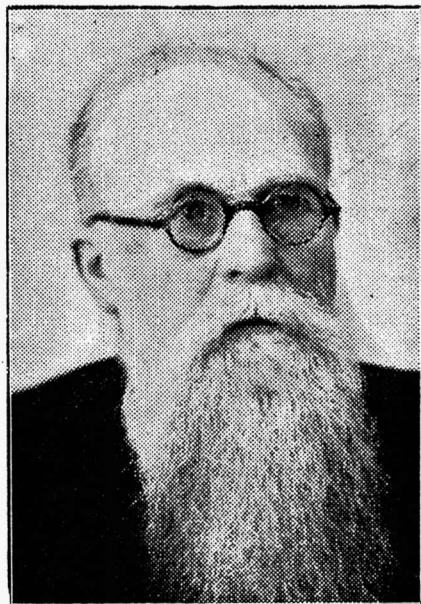
Ernst Särgev on sügava hingega kunstnik, kes on andnud meie algupärasele kirjandusele palju väärtuslikke tooteid, mis on liha eesti lihast, luu eesti luust, mis on hingestatud eesti rahvuslikust vaimust.

Ernst Särgeva on niisamasuur kunstnik-kasvataja, kelle käe alt on läbi käinud kümneid tuhandeid noori, kellesse tema on istutanud elurõõmu, isamaa-armastust, jaatavat ellusuhtumist, üldse kõike hääd. Tema tunnid on olnud õpilasile alati suureks naudinguks... Sädelevat huumorit — seda on langenud ja langeb tal nagu küllussarvest, mispärast ka kõige raskem grammatikalund on muutunud ülihuvitavaks, kaasakiskuvaks.

Väsimatu seltskonnategelasena, kes on andnud alati uusi impulsse, kelle ilmumine seltskonda, koosolekule, kolleegide keskele tekitab elevust, annab hoogu tegutsemiseks, — niisugusena oleme näinud teda kogu aeg.

Ei tahaks nagu uskuda, et sellel vilkal töömehel on 70 aastat turjal.

Nägin teda esmakordselt 1917. aastal ja nüüd, 20 aastat hiljem leian, et aeg ei ole suutnud tema nii iseloomulikule näole vajutada ühtki uut kortsu: Särgeva oli ja on jäänud nooreks.



Andkem tänasel suurel juubelil endile aru, et see suur töömees on aidanud meid läheneda sellele kõrgusele, kus särab eesti omapära vääramatus täiuses.

K. Koljo.



Ernst Peterson

E. Särgava kirjanikuna.

„Palun vabandada! Ma pole kirjanik!“ Nii vabandab Ernst Peterson jannsenlikus lugeja-poole-pöördumises oma „Ühe härja eluloo“ alguses novellile ebatavalise päätegelase valikut.

Muidugi, meist vist keegi ei arva, nagu poleks Peterson kirjanik ega usu ka, et ta ise seda nii oleks mõtelnud. Kuid ometi on ses midagi sümboolset Petersoni kirjanduslikule loomingule, mis sunnib meid teda natuke teisiti hindama kui teisi kirjanikke.

Võttes kirjandust kunsti ühe eriharuna, iseloomustab teda, nagu üldse kunsti, kõigepäält vorm. Sest vorm on see, mis eraldab kunsti igast muust vaimutootest. Worm pole olnud Petersonil kunagi mingiks eriliseks probleemiks, nagu see oli näit. nooreestlasil. Ta pole kunagi teind kunsti ainult kunsti pärast. Päärõhu oma teoseis on ta asetand just ebakunstilisele (ja kui kirjandust võtta kunstina, siis järelikult ka ebakirjanduslikule) küljele — õpetlikkusele, moraalile. Idee, moraal on talle eesmärgiks, kirjanduslik vorm ainult abinõuks selle väljendamisel. „Jutt on see kooruke, õpetus see iva“ meenub Petersoni lugudes Holtzi õpetlike tööde moto.

Ta on ka ise tunnistand, et ühiskondlikud väärnähtused ning tahe ja lootus neid kõrvaldada on talle olnud tõukejõuks kirjutamisel. Ja kui kirjanik on tunnud kutsumist olla oma teoste kaudu õpetajaks, kasvatajaks, ega siis meil pole põhjust teda ka teisiti hinnata. Sest hindajaile jääb õigus ainult seda otsustada, kas kunstnik küllalt hästi on valmis saanud sellega, mis ta on tahtnud, nagu arvab Maupassant kriitiku ülesandest.

Kui me aga Petersoni loomingust kõneldes mööda läheme ta teoste kujundilisest küljest, peatudes ideestiku ja probleemistiku valiku ning lahendamise juures, pole seega veel kaugeltki üteldud, et Petersoni looming ei pakuks tähelepanuväärseid saavutusi ka vormi alal. Nimetame näiteks kasvõi „Rahvavalgustaja“ tihedat kompositsiooni ja elavalt hargnevat dialoogi, „Ühe härja eluloo“ tabavat allegooriat jm. Kuid ometi tahaks Petersoni tähtsust näha ta loomingu mitte-kunstilises osas — ühiskondlikkude probleemide kirjanduslikus lahendamises.

Petersoni looming on oma probleemistikult niivõrd ühtlane, et me võiksime ta „Paisete“ seeria moto asetada motoks kogu ta kirjanduslikule loomingule: Sinu pisaraid ma näen, | Sinu valu kuulen ma: | Eestimaa, su ööst, su valust — | Neist sul tahan rääkida.

Kogu ta toodang kõneleb ta kaas-aegse elu väärnähtusist, „paiseist“, mis vaevasid meie maad ja rahvast sajandi vahetusel. Näidates tolleaegses ühiskonnas valitsevat ebaõiglust, loodab ta selle abil sundida asjaosalisi olukorra parandamisele asuma. Aga ta teab, et esimeseks sammuks olukorra parandamisel on vea leidmine. Meie ühiskondliku viletsuse põhjust hakkabki Peterson oma esimesist tõist pääle otsima, ega ole sest kogu oma loomingulise tegevuse kestel kõrvale kaldunud.

Petersoni eelkäijate (Saali, Bornhöhe jt.) arvates peitus meie viletsa olukorra põhjus rahvuslikus vastuolus. Ühel pool nähti võõraid rõhujaid, teisel pool aga kannatavat maa-rahvast. Süüdlasena rahva viletsas seisundis nähti muidugi esimest kihti.

Peterson, nähes niisuguse vaate osalist ühekülgsust, läheb aga kaugeemale: rahvas ise oma ideevaesuse ja kitsarinnalise klassipoliitikaga on oma viletsuses süüdi.

Kuid ta ei jõua sellele otsusele kohe. Ta algab nagu ta eelkäijadki rahvusliku vastuoluga.

„Ühe härja eluloos“ käsitletakse vaese renditaluniku väljapääsmatut seisundit, mille põhjustajana nähakse mõisnikku, kes eksploateerib talupoega viimse võimaluseni. Vaevalt leiduks niisugusele talunikule sobivamat sümbolit kui seda annab Peterson: täidega kaetud härg. Ja nagu härg peab peremehe kasuks oma naha turule viima, nii on vaene talupoeg oma rõhujate kasuks sunnitud töötama.

Järgmises „Paisete“ seeria andes „Marjad silmas“ on Petersoni kriitika alla sattunud juba kirikuõpetaja. Siin näeme kitsarinnalist vaimulikku rahva viletsuse põhjusi analüseerimas. Oma äärmiselt ühekülgsuse ja eelarvamuste kammitsas oleva eluküsimuste vaatluse tulemusena näeb ta selle põhjustajana rahva enese rumalust, laiskust, tuimust ja kangekaelsust, mis aga pole tegelikult muud, kui päälesurutud ebaloomulik seisund.

Oma kõrgemate kihtide kriitikas kordkorralt allapoole tülles jõuab Peterson „Issanda kiituseks“ nimelises töös köstri juure. Peterson võtab siin vaatluse alla „Issanda kiituseks!“ sildi all korraldatavate laulukooride ja -pidude telgitagused. Õpetajad loodavad laulukooride abil rahvast muist ilmalikest lõbudest eemale hoida ja selle kaudu kirikule rohkem poolehoidjaid võita. Köstrid, nende ürituste tegelikud juhid, leiavad ses rahuldust oma edevusele ja auahnusele, kuna lauljate kooskäimise varjatud põhjuseks on hõlpsam kohtumise võimaluste otsimine. Niisuguste vildakaile aluseile rajatud olemuselt enesehariduslike ürituste nurjumist ja nende moraal-

set kahjulikkust näidataksegi novellis „Issanda kiituseks“.

Juba ses töös antakse kirikuõpetajate ja nende käsilaste kõrval pihta ka rahvale enesele, kuid ta järgmisis töis on järjekordseks kritiseerimisobjektiks juba täiesti rahvas ise.

Peterson leiab, et pole mitte ainult rõhujad ja rõhutavad, vaid rahvas ise on juba jõudnud differentseeruda klassidesse ja kihtidesse. Ei ole üht rõhujate vastu seisvat rahvast. On vaid peremees ja teenija, rikas ja vaene, eliit ja tavalised inimesed. Nende kõikide vahel käib võitlus võimu- ja leivaküsimuse pärast. Need alalised vastolud rahva keskel, see omavaheline võitlus isiklike huvide eest mõjub aga takistavalt rahva arengule ning hõlbustab võõraste võimukandjate rõhumispoliitikat. Siit teeb Peterson järelduse: rahvas ise on suurel määral süüdi oma seisundis. Et seda parandada, ei jää Peterson omaenese hüüde: „Tulge appi!“ päälle passiivseks, vaid püüab ka ise võimalust mööda abiks olla. Oma järgnevate töödega tahab ta tähelepanu juhtida rahva seas valitsevaile väärnähtusile ja nende tagajärgedele, et selle kaudu õpetada rahvast ise mõtlema oma elu ümberkorraldamisele.

Ta näitab meile, kuidas kirik ja jõukam kiht ei märka ega tahagi märgata saunahurtsikute kisendavat viletsust. Selmet abistada oma värvate ees paiseis lamavat Laatsarust, korjatakse raha india paganate misjonitööks („Tulge appi!“)

Isegi W. Reiman, kes muidu Petersoni süüdistas olukordade ebaõiges esitamises, tunnistab „Tulge appi!“ esitatud väärnähtused õigeks ja taunitavaks: „On igatahes ristikoguduse rajaja pilkamine, kui neegri lapsi minnakse kasima ja oma vaeseid mustuses ja puuduses lastakse surra.“

Veelgi põhjalikum ja teravam on Peterson oma „Rahva valgustaja“ ses pikemas novellis, mis nii sisult kui ka mahult annab välja ro-

maani mõõdu, võtab Peterson lähe-
ma vaatluse alla alevi eliidi, kogu sel-
le madalate eluideaalide, vaimunüri-
suse ja pinnapäalsusega. Olgugi et
ta kogu selle alevieliidi vaimuvaesuse
paroodia kestes jääb väikesse Mu-
dila alevisse (va. koolmeistrite aru-
ande visiidid linna inspektorile), me
tunneme, et see Mudila suurnikkond
iseloomustab kogu tollaegse ühis-
konnakultuuri õõnsust ja närusust.
Kõikjal liiguvad vaid egoistlikud elu-
nautlejad, kelle eluideaalide madalust
iseloomustavad tabavalt köster Ar-
nika sõnad: „Kui sügav on selle sõna
mõte: „Carpe diem“ — pruugi aega
kasuga... Noh, pisukene mäng
kaarte, pisukene pits viina! Üks pi-
sukene nõrkus elus on andeksantav!“

Isegi need, kes tahavad olla rah-
va valgustajad, ei ole oma ümbrusest
kõrgemal, vaid näitavad nagu teised-
ki oma sisemise hariduse ja kõrgema-
te vaimsete huvide puudumist.

Nähes kõikjal vaid ühiskondlikku
ebaõiglust ja selle ühiskonna liikmete
kitsarinnalist egoismi koos ideevae-
susega, jõuab Peterson ühe oma te-
gelase kaudu otsusele, et elu on kui
sõnnikuvedu suure Jumala kesaväl-
jale.“

Me muidugi ei usu, et elu oleks

ainult niisugune „sõnnikuvedu“ nagu
seda kujutab Peterson. Kuid me tea-
me, et ta on ka niisugune. Ja
seda külge elust näeb ja näitabki
Peterson. Ta toodang ei kajasta
kogu elu selle mitmepalgelisuses, vaid
ainult osa elu, — elu tumedamat ja
varjatumat külge. Kuid ka elu ne-
gatiivseid nähtusi kujutades ei muutu
ta nende pelgaks protokollijaks. Ta
näitab ka nende põhjusi ja tagajär-
gi. Petersoni teeneks jääb see, et ta
nägi meie ühiskondliku viletsuse tõe-
lisi põhjusi. Ta ei jäänd oma eel-
käijate eeskujul ühekülgselt rahvus-
liku vastuolu juure, vaid nägi ka vas-
tuolusid rahva keskel. Ta protestee-
rib küll ka nende rusuvate olude vas-
tu, mille põhjustajaks olid mõisnikud
ja nende käsilased, kuid teisest kül-
jest ta näeb oma ülesannet alamate
kihtide teadvuse kasvatamises, rahva
valgustamises.

Meil pole muidugi abinõu, millega
saaksime mõõta kirjanduse kasvatus-
likku ja rahvuspedagoogilist mõju,
kuid me usume, et Petersoni toodang
oli üheks väärtuslikumaks panuseks
meie tollaegsele kirjandusele, mille
tähtsust ja mõju meie ühiskondlikus
tervenemisprotsessis on võimatu sa-
lata.

O. A.

Ernst Särgava

Ühest jutuajamisest „Kuue silma all“

Istume mehe vastas, kes kogu oma
eluaaja olnud kooliõpetaja ja nüüd pü-
hitseb sellena oma viimast sünni-
päeva, — oma seitsmekümnenda aasta
juubelit.

Langeb mõtteid ja veereb ringi
väikeste kivikestena, ümmargusina ja
keskendunuina. Need pole juhusli-
kud, kiiruga improviseeritud laused,
mida serveerib meile juubilar, nad on
isikupärase elufilosoofia sadestuseks,

kivistunud ja kinnistunud paljude
pikkade aastate jooksul. Kergeks teeb
nende kindlakujulisev kõneleja tõeks-
pidamise tabamise ja isiku mõist-
mise.

Jubilari kõne voolab kindlas rüt-
mis. Ta avab selles oma isiklikud
vaated vastustena meie küsimusile.

Koolitöö pole suutnud teda tüüta-
da. Sel alal teotseks ta ikka edasi, kui
talle aga seda võimaldataks. Väsi-

mustunnegi on veel võõras. Ta tunneb ennast seda tööd lõpetades sama erksana ja rõõmsana kui omal ajal alates.

„Olen sõnamees ja usun sõna jõu sisse,“ on ta kord ütelnud. Oli neisse sõnusse peidetud sügavam mõte?

Jaa, ta usub sõna jõusse, sest sõna aitab rohkem kui karistus. Karistus külvab viha, kuna tihti, väga tihti ta on ülekohtune. Pole õiged noorte suhtes n. n. „karmid abinõud“; on vaja äratada usaldust ja voolida noort nii kaua kui ta veel elastne on (mitte raiuda!). „Ebasoovitavast elementist“ koolis on lõpuks saadud tihti hääd materjali, kuna väljaheidetuna koolist ta hävineb paratamatult oma Ahasveeruse rännakuis.

Missugune on õpilaskonna vaimne tase ja intelligents?

See tõuseb rõõmustavalt aasta-aastalt. Nagu kogu elu läheb teiseks, nii muutuvad ka õpilased. Kuid on tühi jutt, nagu väheneks vaim ja suureneks „lihasus“. Pole mingit toorestumist õpilaskonnas; distsipliin seevastu süveneb. Levinevad kunstid, kandes endas õilistavat ideed. Juubilari kaasaegne noorpõlv polnud küll parem praegusest.

Kuidas vaadata koolile, kas kui kasvatus- või haridustemplile?

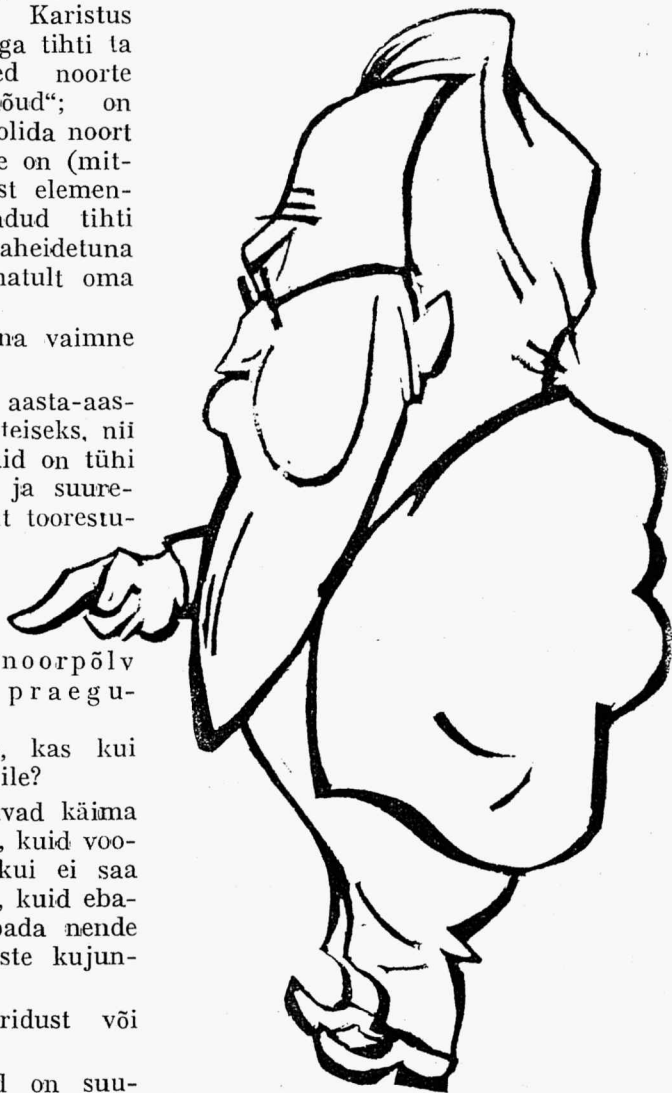
Teadus ja kasvatus peavad käima käsikäes. Pole kasu haritud, kuid voolimata inimesest, samuti kui ei saa rahuldada moraalselt kõrge, kuid ebateadlik isik. On vaja tabada nende elementide tasakaalu õpilaste kujundamisel.

Kas eelistada kutseharidust või üldharidust?

Kutsehariduse väärtused on suuremad. Ta annab seda tööjõudu, -oskust ja indu, mida ei oma üldharidust saanud. Üldharidusest on vajalik tunda vaid ajalugu, looduslugu ja filosoofiat. Oleks hää, kui igal inimesel oleks tagavaraamet-käsitöö, mille juurde ta saab pöörduda siis, kui tei-

sed võimalused ta ees on sulgunud. Juubilar ise harrastab raamatuköitmist.

Küsimused hüppavad kirjandusele. Kas kirjandus on puhas kunst või on tal teised (kasvatuslikud jne.) ülesanded?



Kunst puhta kunsti pärast ei ole täiesti selge mõiste. Analoogiline oleks „söömine söömise pärast“, mida normaalsel inimesel siiski raske ette kujutada. Kirjaniku ellusuhtumine ja ideed annavad tööle ikka teatud kõr-

valmaitse. Kirjandus on ikka suhtumine millessegi (olenevalt subjektiivselt isikust, millesse nimelt), sest elu ise on suhtumine mingi teesse seikadesse.

Kuidas vaadate positivismile ja negativismile kirjanduses?

N. n. negativism seisab ju reaalsuses. Reaalsusel on oma mõju, kuid mõnede silmis ta on inetu. Aga teisest küljest: pesema hakatakse ikka seda, mida nähakse mustana. Negatiivsus on nii saanud vahendiks sihi taotlemisel. Ja ta peab olema vahendiks, sest negatiivsus sihina ei anna tulemuseks muud, kui ühe ropu ja mõttetu teose.

Kuid lõpuks oleneb ju kõik selle sõna kui niisuguse mõistmisest ja tarvitamisest. Sest kui negativism on vahendiks positiivse sihi taotlemisel, osutub ta lõpuks ju positiivseks.

Ja n. n. positivismi juures ei tule unustada seda, et kirjandus peab viljelema elumõttelist külge, mitte aga püüdlema autori majanduslikke hüvesid.

Kas juubilar peatselt ilmuvais kogutud teoseis on muudatusi, pääle keeleliste?

Ei. Miks võtta neilt aja- ja oludekohane väärtus? Pole mõtet edevusest puuderdata ja vööbata auga vananenud nägu.

Kas juubilar on vahepeal midagi kirjutanud või kavatseb veel kirjutada?

On pooleli mitmeid töid, neist suuremad romaan muistse vabadusvõit-

lus ajast ja 1905. a. ühe varemilmunud romaani järjena. Kirjanikuna läheb ta endises suunas. On ju elu põhivigade poolest jäänud samaks, mis ta oli 30 aastat tagasi. Tõusiklus, seisuste vahed, abinõude valimatus rikkuse püüdlisel. Inimene saagu ande- ja võimetekohase töö ja inimväärse äraelamise.

Ja kokkuvõttena viimane küsimus: kas on rahul enesega ja oma eluga Ernst Särkava, see töömees ja kultuuri teener?

Jah, võiks peaaegu öelda: õnnelik. Inimesed on hästi suhtunud juubilarisse. Tal pole tõsiseid vaenlasi, kohutuskohi pole ta eluajal käinud. Teenistuskohi pole tulnud vaevaliselt otsida ja kraapida, teda on ikka määratud sinna, kus tema oskusi ja võimeid on vajatud.

Perekonnaelu on olnud õnnelik, järeltulijatele võib vaadata rahuldusega.

Oma möödunud elust saab jubilar leida küllalt väärtusi, elu tagasivaade ei avane rämpsuuhunnikuna. Nii edasi elama oleks ta valmis veel teist 70 aastat.

Lahkume oma vanast kasvatajast ja õpetajast. Muuseas märgib ta, et talle oleks vastumeelt, kui „puhutaks üles“ ta juubel ja lauldaiks mingeid kiidulaule.

Lepime siinkohal sellega, et täname teda kõige eest, mis ta meile pakkunud ja soovime kogu reaalkooli õpilaspere poolt kõige paremat.

ILMAR LAABAN

Intermezzo jääs

*Kuu sinine. Sinine kuu.
Täht. Täht. Täht.
Puu-jääst voolit jäikund luu.
Tajut või näht?*

*leht läbi tast.
Kiirgav kuu läbi jääde,
kiir vallast*

*Leht valat klaasi (puult
samalt) ruudul näht.
Lünk tema täis kuud,
ruudulgi paistet leht,*

*sinise. Harmoonia jääde
herk seat:*

*leht — ruut — puu — kuu ... Ka jää.
[(Nii muuseas.)]*

Vanaisa

Näen veelgi, vanaisa, su kuju nii selgesti. Alati olen sind nii näinud: sõbralikuna, hallikasvalge habe ümber naeratava suu. Mina olin väike, küündisin sulle vaid sülle ronima ja sina näisid nii suur ja tugev. Kui möödusid aastad, vanaisa, muutus su habe lumivalgeks, valgemaks kui linapeo, millest sa nii tugevaid nõõre valmistasid. Istusin väiksenä tihhti sinu vastas ja sina aina keerutasid kiude ja nõõr venis nii, et pidid varsti selle ümber tooli pulkade siduma, alguses kaks, pärast terve rida läikivaid keerde. Sa punusid nagu elu, punusid endale ja teistelegi. Punusid ka minule siledat elu, mis libises pikkamööda su krobeliste, tööst lõhenenud käte vahel.

Kui istusime nii vastastikku, sina voodiserval, mina toolil su ees, siis jutustasid imelikke lugusid kaugetest aegadest. Sa rääkisid valgetest päevadest oma nooruses, oma poisipõlvest, kuid ka tumedatest vihmastest öödest metsas, ümbritsetud vaid raskest kohinast ja soesilmade sõõrist. Palju jutte rääkisid sa sutest, kuidas nad sinule, mõisa karjamehele, palju tuska olla teinud. Kui sa lõpetasid ja päevavalgus juba akna tagant kadunud oli, siis hakkasin kartma. Nägin kõikjal sute põlevaid silmi, kuulsin näljaste lõugade laksumist ja vookakese haledat määgimist. Pugesin hästi su ligi ja tundsin end alles siis kindlana kogu maailma sute vastu, kui istusin su süles ja mängisin su habeme või pigitudud piibuga.

Hiljem käisin sind vaatamas igal suvel. Alati imestasid sa, kui suureks ma olla kasvanud, varsti täismees. Sinu juures ei märganud ma muutust kunagi. Alles siis, kui tundsin, et olen pikem sinust, nägin sind vanana, väiksenä. Kuigi oleksid võinud nüüd puhata ja vaadata teiste

tööd, ei läbenud sa tundigi seista paigal. Sina ei olnud harjunud vaatamisega, sina tahtsid ise tööd teha, oma lõbuks. Tõusid juba vara enne valget voodist ega tahtnud päikesegagi veel minna magama.

Pikkamööda muutus aja koorem raskeks, enam ei jõudnud vimmas selg kanda nooruse mälestusi. Raskeks nagu elugi muutus su hingamine. Vanadusest puine rind ei suutnud õhutada hõõguma südames elutsevat sädet. See hakkas aeglaselt kustuma. Tasa hakkas närbuma mul-lune elu. Kustusid sõbralikud silmad, kattusid sõbaga pikkamööda, pikkamööda. Puhang külma kangestas liikmed. Su sõrmed ei keerutanud enam elunööri, vaid lamasid nüüd rinnal sinakatena, kondistena. Valgemad kui kunagi varem näisid ju habe ja juus. Nad kerkisid esile talvises hämaras toas, kui sa lamasid mustjaspruunis puusärgis surnuna, päitsis peo ropsitud linu. Nii lõppesid su maised mured ja asetati nad ühes sinuga linnast toodud kirstu, milles krabisesid hõõvlilaastud ja mis levitas toas värnitsa ja vaigu ühinenud lõhna.

Saabusin su peietele, et näha viimast korda sind, viimast korda langeda pää su kirstu ees ja saata sind armsast talust, tuttavatest kohtadest mööda raaguspuil ootava kalmistu poole. Viimast ööd olid sa koduse katuse all. Kaks küünalt põles lookleva leegiga ja valgustas su nägu ja surilina. Mustendasid kollasest vilkuvast hämarusest sügavad silmakoopad, hall oli kogu kortsus nägu kuni valgust varjuda neelava habemeni, mis paistis toa hämarusest siiski valgena. Kaugemal valguse sõõridest kadusid toa seinad kuhugi eemale lõpmatusse. Aeg-ajalt segas vaikust leekide pragisev sabisemine ja teisest ruumist kostev magajate rahutu visk-

lemine nagisevais voodeis. Istusin üksinda madalal toolil seljaga vastu akent, millele talvine vihm rabistas nõrgalt jäisi piisku. Käe ulatuses laual lebas lauluraamat ja kuus valget küünalt tikutoosiga. Küünlad põlesid viimaseks auks lahkunud vanakesele ja levitasid valgust, mida ta nii väga oli igatsenud. Põrandale oli puistatud värsked kuuseoksi, toodud karjamaatagusest metsast, kus vanaisa varem hagu raius. Nüüd lamasid nad segipaisatult põrandal veel rohelistena, aga hiljem nad visatakse toa nurga taha, kus okkad muutuvad kõrbenud-pruunideks, kadudes viimaks täiesti. Ja kevadel tunnistavad paar kõdunenud vitsaraagu leina, suvepoole kaovad needki, ununeb kurvastus. Nii kaob elav loodus, nii kadus vanaisa. Kuigi vahest teised unustavad tema, jääb minule igavesti mälestus valgepäisest vanakesest, kes on mu vanaisa.

Väljas hakkas koer katkendliselt haukuma, vahetevahel urisedes ja vingudes. Viimaks oli kuulda, kuiska ta püüdis ust avada, küüned libises krobinale üle vettinud laudade. Tal oli vist külm, või kartis ta? Aknale rabisesid tihedamini piisad, suured ja rasked. Tuul keerutas tugevamini. Mõlemad küünlaleegid hakkasid imelikult vingerdama, üks teravikuga vasakule, teine paremale, ja järsku kuulsin kella tiksumist, õige rahustavat, lepitavat. See vana suur lillelise numbrilauaga seinakell, mille pendel arusaajalt ja mõõduka sammuga käis läbi inimeste elu ja mõtete juba aastakümneid, kell vanaisa voodi kohal mälestas lahkunud sõpra. Kuid korraga vaikus. Kell vist unustas tiksumise? Ma ei kuulnud väljastki ainust häält. Ringles kiirustades imelik vaikus, pörkas kokku teiste vaikustega ja tekitas kohinat. Aga see tuli juba väljast, tekkinud vihmast ja tuulest. Tõusin pikkamööda oma madalalt toolilt. Pää oli uimane, silmis tantsisid küünlad ja heitsid kollakaslillasid varje vaheldumisi laele ja neljale seinale. Kobasin

umbkaudu taarudes valendava laigu poole teisel pool kirstu asuval seinal. Kartsin iseendas, et osutid näitavad südaöö tundi, kuid ned olid langenud nagu mingi hingelise vapustuse toimel mõlemad kuuele. Raske käbikujuline raudpomm peenikese keti otsas oli lõpuni vajunud. Polnud enam vanaisa, kes selle korrapäraselt oleks ülestõmmanud igal õhtul enne magaminekut. Vanaisa magas, aga kell seisis, ootas. Asjatuks osutus minu vaev kella elustada, kangekaelselt pani ta vastu minu püüetele, vana kuulunud kontidega elust väsinud masin. Kui ma vaatasin selja taha, mängles vanaisa näol naeratus. Küünlad vilkused endiselt. Keegi kõrvalruumis norskas järelemõttlikult. Kuid vaikus, vaikus vanaisa.

Hallina ilmusid pilved lõunakaarest ja piserdasid virvendavaid piisku üle talvise maastiku. Väljadel unelev lumi imes ahnesti vett ja kogus seda teedele ja nõgudesse suurte loikudena. Kaksteistkümmend rege oli vanaisa saatmas, kaksteistkümmend rege sugulaste ja naabritega. Esimesel, kuuseokstega piiratud reel, mustendas uduses umbruses kirst hõbedaste palmiokstega. Liiguti kiiresti, kuigi hõbused pritsisid märga lobjakat peeliste riitele. Tee oli auklik, lumi teel segatud sinetava veega.

Vaikides seisis haraline toomingas karjatee alguses. Üle võsa levines eemal kuuskede varjav katus ja säält sai alguse kohin, mis kadus edasi puult puule ühes leinarongiga. Tee viis läbi heinamaade, kus seotud ühiseid mälestusi karjaajast, minul ja vanaisal. Iga põõsas, iga väike mätaski teaks jutustada vanaisast, rohkem kui ükski inimene, mina või teised. Vanaisa ei rääkinud ialgi palju, tema teotses omaette, nokitses vaikides siin või säält. Aga kuigi tema ei rääkinud, räägivad nüüd tema eest mälestused. Mälestusi ei viinud ta endaga kaasa, ühtegi ei võtnud kirstu pruuni kaane alla, kõik on meie käes. Ja mälestusist kerkib uus vanaisa. Uus vanaisa on iga kivi, iga põõsa

juures heinamaal, millest vaikides möödume.

Hakkas lööma valgest tornist aeglaselt raske kell. Kõiki valdas hardumus, kui läheneti sammu kirikule, kust kandusid kellalöögid kõikjale, üle lagedate väljade alla jõe äärde külmanud roogudesse sosistama ja metsadesse ekslema. Hingekella helin tungis südamesse vanadele, pani mõtlema noored.

Seisid kõik langetatud päadega kirstu ümber, mis puhkas oreli helides kiriku võlvitud kaarte all. Tundsin, et olen kirikus, aga siis sulas kõik ühtekokku lauludesse, sõnadesse ja voogavaisse toonesse. Tundus ümberringi uimane, mõttetult rahulik vaikelu, salapärane müsteerium. Ei leidnud enam mõistust ega tundeid, kõik oli sulanud üheks tervikuks, seletamatuks tegevusetuseks.

Tõelisus ärkas alles siis, kui haud oli kinni. Must rist, lintidega pärjad ja lilled, nende vahel pruunikas värs-

ke liiv, see küngas on meile nüüd vanaisa.

Näen, vanaisa, su lumivalgeid juukseid lehvimas mineviku tuules. Sa olid küürus, lõug rinnal, soonelised käed mõlemad tüükalisel kadakakapil. Sa seisad vana ja uue aja teelahkmel, kuid kaldud tõntsi pilguga kuhugi eemale, kus on punama löönud taevavõlv päeva ootel. Tõusvad kiired peegelduvad vanaisa kahvatunud näol. Mida heledamaks muutub ümbrus, seda ähmasemaks läheb vanaisa kuju. Näen veel, kuidas ta naeratab meile ja siis kaob täiesti heledasse valgusesse. Pilved on korraga kiiretaoliselt valkjaskollased, silmapiiril looklevad hõbedase udu linnid. Langeb kaste.

Nii nägin vanaisa, su kuju ta selguses. Näen seda alati ja leinan alati.

Seinal, mustjaspruuni voodi kohal asub lillelise numbrilauaga seinakell ja — vaikib, alati, igavesti. Ka tema leinab.

O. AST

Tabula rasa

Kas mäletad veel, Lein, üht kevadtalve ja mind? Ja meid?

Kord, kui olin tegemas inventuuri oma praak- ja moestlainud tunnetest, anti mulle vaadata sellesse kausta Aja arhiivis, kuhu olid märgitud mu toorkordsed käigud. Kõrvutasin mõttes neid olnud tegelikkusega.

Imelik oli see *tabula rasa*, pehme ja vaibataoline. Punutud kokku miljonite inimeste tundemaailmust käristatud räbalaist, nõelutud läbi ülipeene ja tundliku tajuniidiga. Ja nagu sooja laia lund oli tuisanud kõige selle üle.

Selle sametpinna puutumatumust meervisid äkki ühed jalajäljed. Need olid Sinu jäljed. Nad hakkasid liikuma diagonaalselt üle minu silmille avatud vaiba osa. Nad seisatusid korraks,

ootasid, ja jälle hakkas pikenema nende kitsas lint. See oli meie tutvumise hetk.

Magneesiumiplahvatuse saatel astusid Sa mu sõprade kitsasse ringi. Ma pimestusin ja arvasin muidugi, et seda tegi Sinu isik. Ekseldes valusas punatäpilisuses pimeduses põrkasin äkki Sinuga, haarasin Su piha ja uimastusin. Sa naeratasid ega lõuganud mind ära.

Hakkasime kahekesi rändama üle valge lagendiku ja helkivale naftaliinpinnale tekkisid paarisjäljed.

Sa olid üsna moodne: juba pärast meie esimest kohtumist kinkisid — või isegi laenasid? — mulle ühe suudluse. Ja pärast meie esimest suudlust palusid, et ma kirjutaksin Sulle midagi, looksin „Jutu Leinale“.

Ma olin väiklaselt konservatiivne ega mõistnud kohaneda tempoga. Paigutasin ümbrikusse seitse valget paberilehte, millest esimesel leidusid read.

Lehed on tühjad. Imelik, võib olla. Kuid — kas saab alustada romaani enne, kui pooleli olev on lõpetatud?

Või nimetame novelliks ehk seda pooleliolevat?

Su vastus tuli kiiresti. Libises valgesse ümbrikusse suletuma pehmelt üle ootuste ja lootuste moondunud kõvera, kattis seisma jäädes väikese kahtluste lünga mu meeltekomplektis.

Ärgu ilmugu kunagi Su sulest „Jutt Leinale“. Sest ma ei taha, et pooleliolev lõpeks.

Ja koos vastusega ilmusid Sa ise. Ilmusid kuumana ja sädelevana, et lõigata mulle tükikest oma särast.

Tol momendil kapituleerusin täiesti. Lõppes minu kui senise niisuguse eksistents. Sinu mõttest said minu mõtted ja Sinu sõnust — minu teod. Käisin Su järel ja neelasin kõike, mida Sus tabasin. Olid mu kuldvasikaks, kuid ma naersin välja oma parima sõbra, kui ta mulle seda ütles. Usun, ma kinnitasin talle isegi seda, et oled mu ainuke õige ja viimane. Ootasid Sind ja Su kirju peaaegu haigena, otsekui ilmutust. Ja kui Sa kord jälle tulid, lasksin Sul lahkuda vaid seks, et oleks uuesti võimalus hakata kõigi meeltega ootama Su lihalikku ilmuvust.

Mu mesinädalad kestsid kaua; kui teine kuu meie tutvusest hakkas vahetuma kolmandaga, rippusin ikka veel Sinu küljes.

Aga minevikku langevaist päevist ja nädalaist hakkas nõristuma tundmatuid, võorastavaid olluseid; tilkus minusse essentse sosistavast ja hiilivast vaikusest, irvitavaist ja luuravaist sammest. Hallikast udust mu ümber sadas teravaid, valusaid mõttekilde.

Magneesiumipimestus hakkas hajuma mu silmist, avardus taas reaalsus ja omandas uusi varjundeid lumine väli. Hakkasin aimama sellel piklikke varje, — jälgi, mis liikusid rööbiti meie

omadega ja millede keskpunktiks olid Sina.

Heitusin neist ja otsisin kinnitust Sinu juurest. Ja Sa olid — muutumatu. Pisut õrnust, pisut kelmikust, pisut ironiatki kallasid jälle mu jäänude maailma. Katsid kahtluste lünga suudlustega, nagu olid ta katnud kord lühikese kirjaga.

Kuid lõpuks, kui kainestusin ja mu silmaring sai tagasi oma endised mõtted, mõistsin siiski. Sa olid sirutanud välja oma käed ja nende küljes rippus kramplikus haardes palju varje, tugevaid ja nõrku, mõttevaid ja päätuid. Ja nende sõlktud rada veeres kui tume vaip üle piimatarretisest pinna.

Ma ei näinud neid varje, kuid tajusin neid, mõistsin igauhte neist, ja nende jäljed naersid mulle jõhkralt vastu kõikjal Su juures.

Jäin segasena ootama. Lasksin enast ajal kanda, liikudes ebakindlalt, kobamisi, vaid vanast harjumusest. Siis ühel õhtul nägin Sind ja lihakssaanud varju kuskil võlvialuses. Ma ei tea, kas mul õnnestus üleolevalt naeratada tol hetkel. Loodetavasti ei mäleta Sinagi enam seda. Aga säält eemaldudes olin kaugel oma tavalisest naljast ja mõttest. Käisin mööda valuga sillutatud teed, mille torked valmistasid piina ja mis ei näinud tahtvat lõppeda.

Sel õhtul pöördusid mu jäljed. Nad hakkasid liikuma risti oma senisele suunale, kandusid laialivalguvaina eemale suurest tumedast vaibast. Mida kaugemale nad jõudsid, seda sirgemaks muutus nende rada.

Muutus sirgemaks ka mu mõtete tee. Fikseerisin seda kirjaga.

Pead mind juba vabandama, aga ma pole harjunud olema kümneandaks numbriks kellegi tütarlapse adjutantide reas. Ja seda olla ma ei saa ega tahagi.

„Jutt Leinale“ võib astuda oma sünni viimasesse järku; jäägem edasi vaid häiks tuttavaiks.

Olin purenud huuli seda kirjutades, olin lugenud öid päeviks ja kirja siiski postinud. Nüüd pöördusin ümber.

Mu ümber laius valge kiretu *tabula rasa*, mu ees ristus Sinu varjude kootud vaip. Kaugel teiselpool seda nägin horisondile hangunud õhulossi, mu sihti, ja sellest eespool oma kunagist lähet.

Tahtsin tagasi sinna. Tahtsin, kuid jäin paigale. Tundsin ennast halvatu-
na, sest mind kohutas tagasitee. Mul oli hirm minna üle selle valge vaiba, kus iga jälg naeris pilkavalt ja levitas mürgiseid üleoleku aure. Ma ei julgenud anda endas ruumi tiitlimatšile mõistuse ja tunnete vahel.

Viimaks otsustasin. Hetk kõhklust. Siis naeratasin irooniliselt, kibestunult

— seekord õnnestus see mul kindlasti
— ja sirutasin laiali käed.

Ja efektiivselt muiaes enda, teiste ja jälle enda üle hakkasin oma silmitute varjudega liikuma üle välja.

Kaks vaipa ristus ja pikenes, jättes oma karmid kirjad *tabula rasale*.

Ja ma mõtlesin, et olin leidnud õige tee.

See on kõik, mida leidsin selle aja-
järgu kaustas. *Suur Tabula Rasa* sul-
gus jälle ja neile mälestusile lubatud
aegki sai täis.

Vabanda mind, palun, et mul pole
Sulle pakkuda tagasi muud kui seda
odavat väljamüügi kaupa.



Olev Mikiver

Seitse meest

Näe: seitse meest.

Seitse, keda mõningais ringkonnis peetakse — naljakaiks. Ja ongi nad vist veidi puudulikud, et püüavad laia kuulsusega spordikoolis arendada vaimukultuuri.

Andkem ülevaade neist kahjureist.

Esimene mees: e s i m e e s.

Esimees kooli ja vahel koolidevahelisteski ringides, esimees kõikides korralistes ja erakorralistes komiteedes. Spordiringi auliige ja juhatuses kandidaat, kelleks ta valiti pärast kirjandusringi loobumisvõidu saamist spordiringilt jalgpallis.

Soliidseim noorur üle kooli, vabritseerib tagajärjekalt artikleid ja vaidlustemasid. Kuna ta on esimees, tuleb tal täita ka esindusmehe kohuseid ja kodus seega nähakse teda vaid magamisaegadel. Aga ka siis mitte tihti, sest äripäeviti tavatseb ta magada koolis. Peab palju lugu huumorist ega jää ühelegi olukorrale hää nalja võlgu. Inimene, kes mõistab liigutada kõrvu ja nina ega satu ialgi välja tasakaalust. Pärast suuremaid pahanudusi ütleb ikka: „Tont küll, nii ei saa, nii ei saa!“ ja lubab päevapealt tagasi astuda.

Paljutootavaim kunstimätseen, kes ostab kontserdipileteid neile vaestele, kellel endal seks võimalus või tahe puudub. Eriharrastustelt ta on TKSÜ erakorraliseks külatajaks ja kuulub „patent-märkmiku“ seltsi, mille liikmed kokku sattudes igal võimalikul ja võimalusel juhul hakkavad määrama kuupäevi ja kellaegu. Sellest kalender-märkmikust võib näerikuu teise nädala kokkuvõtlikust märkuste lahtrist leida järgmist: T a l u m e h e l i k k ä i t u m i n e L. b a l l i l. K l a t š i õ i e n d a d a. V ä h e m t ä h e l e p a n u p a r t n e r i l e p ö ö r a t a. L a u a s m e e n u t a d a, e t k a t e i s e d p o l e k o d u s s ö ö n u d.

Oma välimise mina vastu tunneb ta suurt lugupidamist: käib kõikjal hallis ülikonnas punase ristlipsuga ega löika oma juukseid ka siis, kui selleks teiste koolide õpilased raha kokku panevad. Ta on andekaim tantsur üle suure Reaalkooli, harrastab raskemaid tangosamme nagu „poolgase rist“, „gordiose sõlm“ jne. Meeldiv kavalier ballidel, keda kõikjal kutsutakse avavalssi tantsima.

Pääle tantsumuusika tunneb see tegelane ennast eriti kodus veel üle puki hüppamises, riigikaitsetundides ja kõige tähtsa meelespidamises.

Ümmarguselt: range diktaator sügav-demokraatliku siseeluga, kõige aegade hiilgavaim esindusmees paindliku vaimu ja kehaga.

Vir sekundus: assistent-esimees.

Haldab siiski ka kõrgemat tiitlit, mille tõi talle harbe muusikaringis. Ergo sääal ta siis teotseb, omab vahel juhatusliikmeid kabalistlikus kahjuritegevuses ja esitab veriseid küsinguid. Oma olemuses ülimalt pragmaatiline ja esteeditsev: taunib kõike, milles ei erga kultuuri, ja kõiki, kes näivad talle tojalikena (ning neid on palju!). Doktriiniks demokraatia, ümbimuseks neologismid. Ei meevi ühtegi kontserti ja kui tal just ei meenestu saada kuulsuse autogrammi, apodeerib vähemalt talle teisest reast.

Loomingulisest küljest äärmiselt produktiivne, hõlmab kõiki kunstialasid. Sulestab surematuid stroofe ja psühho-analüütilisi romaane, olla katsetanud isegi ooperilibretodega. Muusikat (igasugust) harrastab ülemäära ja komponeerimises ei jää ta just palju maha oma prohvetist Stravinskist. Ta vaimsed reservid on ammendamatud: dissonantse värsele ja klaviatuurile olla tal (uusima küsindi põhjal) minimaalselt viieks lähemaks aastakümneks.

Ta teaduslikest teeneist võiks mainida uurimust transendentalse dialektika kohta ja ei kunagi jääbivat päevakajalist analüüsi värses... jõulest. Praegu sorib kihusalt oma laubtaguses massis, et leida kausaalset sidet kinoväisamisele ja kontrakinoliste artiklite kirjutamisele.

Ametilt on ta „Brockhausi“ täiendleksikon, kes tunneb põhjalikult kõike, isegi tütarlapsi (*h o n n i s o i t q u i m a l y p e n s e*). Privaatelus piisavalt aksepteeritav konverseerija ja armas joviaalne kaaslane, kelle kohta maksab: *p e r a s p e r a a d a s t r a !*

Kolmas mees: *s e k r e t ä r*.

Muudkui kirjutab. Rohkem aga küll kirjakesi õrnema soo liikmeile kui novelle või koosoleku protokolle. Omab imetlusväärseid sidemeid ühes tütarlastekoolis ja on seega ka väärtuslikemaks kulissidetaguseks siduriks meie ja mainitud kooli kirjandusringide vahel. Sporti hindab kõrgelt ja treenib mängu suure ja väikese palliga sama usinasti kui trigonomeetriatiki. Eelistab tagasihoidlikule tantsuõhtule kolamist Tartu „linna pääl“ ja haigestumist kergemal või raskemal kujul selle tagatipuna.

Kultuurilisest küljest võib teda tõsta esile luuletajate loominguülevaadete pääst tundjana ja vanemate kroonikate ning nekroloogide autorina.

Ta väikesteks individuaalseteks nõrkusteks on TKSÜ korraline külastamine ja moodsamad lööklaulud. Kui ta oma tuppä uue armatuuri ja kaardinaid saada tahab, korraldab kähku mõne pidulikuma *f i v e o ' c l o c k t e a j a* — ongi.

Üldiselt mõnus ja vastutulelik noormees, kellele võib soojalt soovida vana Mauruse kohandatud valemi järgi, et ta kaua elaks maa pääl suure reaalkooli auks ja iluks, aga väikese kirjandusringi ja „kunstirahva“ ka suks.

Neljäs mees: *l a e k u r*.

Tal on veel teinegi, vägevam au nimi: „Realisti“ majandusjuht. Kah-

juks ainult pole ta sugugi auahne ja vastavalt sellele teostab oma vägevama nime suunas minimaalse energiakuluga. Aga laekurina hoolas, otsib „Realisti“ arveid linna mööda taga ega leia neid kätte vist kevadekski.

Viimase autoportree järgi niisugune: tegelane kirjandusringis ja spordiringis, toksib palli ja kraabib diktaatori meelehääks linooli (kraabib küll, aga „Realisti“ kaant valmis kraabitud ei saa). Ta väärtuslikumaks küljeks on igasuguste lõplike terminite paigast nihutamine lõpmatuse suunas, millist ala viljeldes ta on endas aretanud isegi astronoomiliste kuupäevade edasilükkamise võime.

Huvialasid on sel isandal loendamatu palju; kultuurilistel aladel on ta otse hiilgav. Ja kui vahel uduga teelt eksib, satub kontserdilegi. Viimasel ajal murelik, sest otsib asjatult poodi, kus leiduks järgnevaid vajalike elemente: üks kopsakas, kaks põntsakat.

Üldkokkuvõttes pole ta just suur nina, aga kui oma nina pääle vajutama juhtub, heliseb siiski kogu koolimaja.

Viies mees: *k a e s i m e e s*.

Aga siiski mitte selles ringis, millest siin jutt. Kõnealusel ringis ametipoolsest kurvakujulisim rüütel: varahoidja. Kuid seega omab ta otsatult palju vaba aega ega kannu vastutust peaaegu millegi eest.

Vaikne mees, keda võib kohata nii kirjandusringi, muusikaringi kui ka spordiringi juhatuses. Tõsine vaimukultuurlane, keda kaunistab tagasihoidlikkus: kaalutelles põhjalikult kõike, ei tule ta avaldama iga oma arvamus, mida võib märgata eriti juhatusel koosolekuil.

Tuntud nimi TKSÜ-s, serveerib kiirust ja kangelastegusid lippamisvõistlustel. On aja jooksul omandanud mitte vähema hulga diplomeid kui mõni härra aumärke.

Kunstiline elamus: ennevanaste mängis viiulit, nüüd on selle ameti andnud üle õele.

Kuues mees: t ö ö m e e s.

Kuigi juhatuse ametita liige, siis ometi kõige usinamini ametis. Teeb ilukirjandust, linoolõikeid, ka referaate või ülevaateid — kui vaja. Ta on valmis hakkama isegi öötööliseks, lõikamaks veel kaheteistkümnendal tunnil „Realisti“ kaaneklišeid, kui kõik teised on unustanud oma kohustused ajakirja vastu.

Ka üks neid, kelle isandiks on keeleuundus ja Aavik. Kuid elbununa on tal veel teine isand: kultuurilis (suur lugemuse ja peirimuste pagasi püring).

Inimene, kes oskab tarbekorral ajada üsna komplimenteerivat juttu ega põlga pahaks kirjanduslikke suurauhindugi. Na kirjanikutalu anti teisele, võib end küll tunda kibestununa. Ta uusimaks ürituseks on kolmanda faasi leidmine kooli §§ rägastikus, mille järgi võiks saada raskemat karistust oma süütegudele.

Ja viimane: l e h e m e e s.

Teise viiuli mängija selle sõna nii otseses kui ka kaudses tähenduses. Pole esimeheks üheski ringis, ei kuulu kuskile komiteesse. Subjekt, kellel võimu haaramiseks puuduvad kõik vajalikud eeldused, — kahjutu niisugune. Kuid tal on tutvusi, ja missuguseid! Diktaator ise on ta sinasõber ja naljakaaslane.

Muidu päris tasane noormees, kammib alatasa juukseid ega saa neid ometi kunagi sirgeks. Teeb koolile hiiglaslikke lisakulusid tibatillukese ajakirjaga. Väiksel on ta ka sportlane, oma raskemaid matšid peab ajaloo ja tähtsaima võõrkeele tundides. Proposkeerib andeks hirmuäratavusega ministriumide kuluaares. Uurib tihhti Pühakirja; on neid, kes oma pääjuures vannuvad, et ta on Briti Piibliseltsi üks abiesimehi. Spetsiaaltunnusena omab punast „kalender-märkmikku“. Ta kirjandusliku stiili võrdluseks esimehe omaga toome väljavõtte tema märkustest sama teise nädala kohta: L a u a k o m b e i d h a r j u t a d a, — e r i l i s t t ä h e l e p a n u p ö ö r a t a b e s e e s ö ö m i s e l e. V ä h e m k l a t š i d a. V a l s i s u h t e s a s u d a u u t e l e s e i s u k o h t a d e l e. M i t t e u n u s t a d a, e t t ä i t a o n i k k a v a i d o u t s i d e r i r o l l.

Kõneldakse, isegi tema oskavat tantsida. Lähemad andmed teavad jutustada, et ta edusammud sel alal olla suured: juba pärast esimest tantsu ta partner „on väsinud“ teistkordseks parketile minekuks. Tütarlastest ei mõista see nooruk suurt midagi, ta ainsaks stereotüübiliseks lauseks nendega suhtlemises on: „Kui palju te „Realiste“ müünud olete?“ Kuid pidudel täidab ausalt ta pääle pandud lootused: mängib üha tagajärjekamalt oma mööbli osa.

Näe: seitse meest.

Seitse tegelast, juhti, kelle käsutuses terve hulk ideid ja püüdeid, kuid vähe jüngreid ja kapitali. Otsustage ise, on nad vaimuvaesed või vaimust vaesed, on nad mõlemat või — mitte kumbagi.

Ostke ainult

Kodak kamerate

Tarvitage ainult

Kodak filmi ja

kopeerige

Kodak paberil

Siis on teile kindlustatud
parimad loomutruud **foto**d

Nõudke maksuta **Kodak** 1938. a.

„Amatöör-kataloogi“

FOTOÄRIST

H. Sahme,

Tallinn, Harju 27, tel. 481-14

Veelkord kinost vaimsete väärtuste kandjana

„Realistis“ nr. 9 ilmus K. Riitsalu vastuväide mu eelmises numbris avaldet esseele „Kino vaimsete väärtuste kandjana“, kus riivati mu seisukohti ja leiti nad olevat kergekaalulised ja järelemõtlematud. Mainit vastuväites leidub rohkesti ausat poleemikat, kahjuks ähvardab seda aga kohati varjutada mu seisukohtade tahtmatu, vahest sihilikki väärtõlgitsemine. Olgu määratud järgnev sõnavõtt nende kaitsmiseks ja väärtõlgitsuste naelutamiseks.

Kõigepäält on optiline ebakujutis midagi muud kui psühholoogiline illusioon: füüsikaliseks ebakujutiseks nimetame kujutist, mis näiliselt asetseb peegli pinna taga (Kilkson — Lang), psühholoogilises terminoloogias aga illusiooniks iga sugust kujutist, mis ei sõltu otseselt, aktuaalselt kujutatavast reaalsusest. Binokli läbi sirnat lava on ikkagi reaalne, sest tema taga seisab vahenditult tõeline lava. Kui panna binokkel käest, võib veenduda, et on ikkagi sama reaalne lava, mida näeme. Kinopilt on füüsikalises mõttes tõeline kujutis, ei, mitte sedagi, vaid vahenditult silma pääsnud aisting. Aistitavaks esemeks on ju ikkagi ekraan ja ei midagi muud.

Järelilikult eralduvad psühholoogilised mõisted füüsikalistest: ekraan annab illusoorse „tõelise kujutise“, lava reaalse „ebakujutise“. Ent isegi tolle väärtuse püstitamiseks vajab Riitsalu, et vaadataks lava läbi binokli, millest on loobund tänapäeval rõhuv enamik teatrivaäsureid.

Hoopis ekslik on Riitsalu vaade, nagu oleks see tõsine kunstinautija, kes unustab, et ta näeb filmi ja arvab nägevat tõelist elu. See on naiivse nautija hoiak, keda eksitab vahe looduse ja kunsti vahel, kes „kardab elektrilokke“, ja püüab seda unustada. Ei ole see tõsine kunstinautija, kes näeb maalilist vaid kujutat

reaalsust, kirjandusteoses vaid reaalseid sündmusi ja isikuid. Daam, kes kardab elektrilokke, püüab uskuda, et nad on loomulikud. Nii ka Riitsalu.

Päälegi ei väida ma, et film oleks halvem teatrist, kuna tal puudub tolle reaalsus. Ei, see on tal teatud edemusekski, halb on vaid, et režissöörid pidasid seda nõrkusekski ja püüdsid seda kompenseerida. Sellel olid halvad tagajärjed. Nüüd aetakse aga nende väärtõlgitsemise mu kraesse, ehkki ma näen igasuguse kunsti ideaali irdumises aistilisest reaalsusest.

Heliplaadi- ja elava muusika vahe ei oleks suurem kino ja teatri või kirjanduse omast, kui pandaks filmiaparatuur ette ja filmitaks teatrietendus nagu ta on, või kui võetaks raamat, filmitaks ta üksikute lehekülgede kaupa ja lastaks teda nõnda ekraanilt lugeda. Prantsusmaal on küll fiilmitud Comédie Française'i etendusi, vaevalt võib aga selliste katsete tulemusi nimetada millekski muuks kui kultuurifilmeks.

Kui mainisin probleemipuudust filmis, siis oli tolle „seiletõttu“ aluseks kõigi loogikareeglite kohaselt otseselt eelnev lõik, mis käsitles ometi filmi ajaloolist arengut. Kuidas saab painutada selle lõigu lause alla: „Vaadelgem filmi, mitte filme jne.“, nagu teeb seda Riitsalu, on mulle arusaadamatu. Muidugi ei käi too lause kogu essee kohta, ja kui Riitsalu näeb selles stiiliviga, miks avastab ta selle alles pool lehekülge pärast ajaloolise arutelu algust? Kasu on muidugi see, et ma olen süüdlane kõigis väärtõlgimises, mida kirjeldasin, ka režissööride „elektrilokkidehirmus“, sest ega ei tohtind olla juttu tegelikust filmist ja tema tegijaist, ja kui siiski on, siis tuleb unustada see asjaolu ja tembeldada mind patuoinaks.

Jah, probleemipuuduse viga ei kuulu filmi kui niisuguse, ent ka mitte vaid re-

pertuaari, vaid kogu senise ja praeguse filmi iseloomu, üldse filmisuhtumise juurde.

Ma ei ole lausund paradoksi, nagu ei tohiks evida film midagi kirjanduslikku, pannes päärõhku miljöole. Naturalistlik kirjandus ei ole sellepärast sugugi vähem kirjandus, et ta paneb päärõhku miljöole.

Film peab irduma nii liialdet miljöörõhutamisest kui ka sellesse sissepõimit kirjanduslikkusest.

Küll aga lisasin ma Riitsalu poolt nii ägedasti rünnat lausele kirjanduslike ja teaterlike pretensioonide salgamisest sulgudes: üldises mõttes muidugi.

Ma ei eita käsikirja tarvidust, mis aga on taunitav, on esiteks draamade ja proosateoste filmimine, ja teiseks kirjanduslike ja lavaliste meetodite rakendamine suurema kunstiaheduse saavutamiseks. Selliseiks meetodeiks võime lugeda dialoogi rõhutamist, fabuula pidevuse tahtlemist ja veel paljugi muud. Need pa-tustavad filmi olemuse vastu.

Miks? Kas ei viirastu siin tõesti Riitsalu vägagi efektised kuradi-seinale-maalimised?

Arvatavasti oli kreeklaste kolme ühtluse üheks põhjuseks nende lava piirat võimalused. Hilisem lava ignoreeris neid seadusi, sest tal olid suuremad võimalused, mida pidi kasutada. Nüüd tuleb film. Võimalused koha, miljöo, tegelaste, aja vahetamise suhtes on piiramatud. Lava ja ka kirjanduse meetodid ei ammenda neid ammugi tühjaks. Siin on ainsaks täiuslikuks meetodiks mosaiikteose loomine, kus puht-aistilised kontrastid sümboolistavad ja kannavad sisulist tervikut. Seni säeti sellised meetodid muidugi „hingetu amerikanismi“ rubriigi alla.

Tuleks mainida ka, et filmi senised puhtaimad esteetilised saavutused kuuluvad just abstraktsele-konstruktivsele, kõi-

ge mitte puhtoptilist väljalülitavale filmile (Viggi Eggelingi „Diagonaal-sümfonia“). Kahjuks tõi E.-i varane surm teatud seisaku sellesse filmisuunda.

Nüüd veel dialoogist. Ühise maailma-keele puudumisel jookseb trükist tekst pildi all, ja see on esteetiline õudus. Vastava keele haldajad on iga rahvusvahelise tähtsusega filmi vaatajaskonnas vähemuses. Teiseks takistab dialoog tempot, paralüseerides filmi päävõlu. Teatri intiimne õhkkond dialoogi arendamiseks ei naase siin enam. Kiired, järsud erutused — filmi päävahed, ei pääse mõjule. Järelikult tuleb redutseerida dialoogi, viies tema realistlikust keskustelust dünaamilise musikaalsuse sfääri.

Riitsalu väidab, et filmi üheks tõmbavamaks küljeks oluvat seni — hästilahendatud probleem (sic!). Kindlasti vaieldamatu loogika tulemus: alles hiljuti tunnusteti, et probleemipuuduse viga tänapäeva filmi juures on võrdlemisi üldine. Siis langeb võimalus probleemi halvasti lahendada, ja mis pole tehtud halvasti, on tehtud hästi, nagu olematu probleemi lahendus. Selge . Kommentaarid ülearsed.

Evolutsiooni ei tahaks uskuda. See nõuab miiveid, eelarvamustetuud meeli; tänapäeva inimene ei usu vaistu ja otsib teadlikku lahendust. Aastatuhandete pikkused traditsioonid ja harjumused koormavad teda, ei lase temal haarata kino probleemi värskelt, uudsena.

Olen püüdnud lükata ümber Riitsalu sofistlikke väärteese, mis koormavad mõnikord üsna arvestetavat ideestikku. Üldiselt on tema kirjutis küll õige oireline näide teatud mugavast pääliskaudsusest, mis riietub sageli, õh nii sageli traditsioonilisse „teadusekaitsmise“ drapeeringusse.



Õpilasajakirjad „Sütik“ ja „Lumes“

E. Lenderi gümnaasiumi kirjandusringi viimaseaegse üllatavalt aktiivse tegevuse ühe tunnustamisväärsema tulemusena on käesoleval õppeaastal ilmud kooli õpilasajakirjast „Sütik“ juba kolm väärtuslikku numbrit, mis kuuluvad kahtlemata Tallinna õpilasajakirjade paremiku hulka.

„Sütik“ esitab meile, vastandina teistele õpilasajakirjadele, õpilaste töid peagu kõikidest klassidest, alates keskkooli I kl. ja lõpetades gümnaasiumi lõppklassiga.

Pole teada, kas niisuguste erinevate võimetega autorite tööde ajakirja võtmist on toimetatud sihilikult või olude sunnil. Minul jääb aga küll mulje, et seda on vist rohkem tehtud olude sunnil (s. t. kaastööde vähesuse tõttu) kui põhimõtteliselt.

Kandvama osa ajakirjadest moodustavad tavaliselt proosatööd.

Lenderi gümnaasiumi õpilaste seas ei näi just eriti väljapaistvate annetega prosaiste olevat.

Meeldivamana teistest tundub M a r e t K a p p. Oma lühikesis töis suudab ta lihtsate stiilivõtetega õige intiimset meeleolu luua, mis teebki ta tööd sümpaatseiks. Suuremaid probleeme ega ideid Kapp oma töis üles ei säe. Erandiks on siin ta „Ja vaikselt nagu h ä b e n e d e s...“, kus väga veenvalt on näidatud, kuidas õige lihtne ja tühine sündmus võib põhjustada õnne inimeses, keda enam miski ei näi suutvat rõõmutada.

Mis puutub Kapa stiili, siis isikupärasusest ja isegi teatavast elegantsusest hoolimata, ei ole see veel kuigi teadlikult kunstiküps. Kuid võib-olla just see abitus lauseis ja lihtsus stiilis ongi sobivaimaks väljendusvahendiks nende armastust ja õnne ootavate, veidi abituina tunduvate tütarlaste hingeelule, milliseid meile pakuvad Kapa tööd.

Kapa „Roheline õunake“ koos ta ilukirjanduslikus stiilis kirjutatud pühen-

dusega koolile kuuluvad parimate hulka ajakirjas.

„Sütikus“ nr. 3 üllatab meid Tiiu Viires. Tema „Päevikust...“ pakub palju rohkem kui seda tagasihoidlik päälkiri laseb oletada. Kahetseme vaid, et meil pole juba varem olnud võimalik tema ilukirjanduslike proosatöödega tutvuda.

Olgugi et tunnen õige hästi õpilasajakirjade toimetajate raskusi ajakirjade sisustamisel, ei taha siiski uskuda, et „Sütikul“ oli nii suur puudus kaastöist, et toimetus leidis võimaliku olevat avaldada läbi kahe numbrilise ilmud kuueleheküljelise S. Volbergi „Aguli-Manni“. Ka autori noorus ei vabanda nii nõrga töö avaldamist (küll aga ehk kirjutamist).

Kui me „Sütiku“ ilukirjanduslikust osast leiame paar üsna hääd proosatööd, siis häid luuletusi otsime asjatult. Ma mõtlen just vormilt häid, sest see külg näib „Sütiku“ luuletajaile tegevat eriti raskusi. Vormilt rahuldab kõige rohkem ehk Ilse Lehiste, kes on suutnud tabada meeleolule vastavat rütmi ning võrdlemisi puhtaid riime. Väga huvitava ja julge katse on teind Vilma Loo oma rahvaluulelises vormis kirjutatud pikema luuletustega „Eite see jutustas...“ Viljelemaks edukalt rahvalaulu stiili on vaja muidugi suuremaid kogemusi ja võimeid kui seda on Lool, kuid ei saa siiski jätta tunnustamata teatavat õnnestumist nii rahvaluule ainelises sisus kui ka vastavas vormis.

Kui asuda „Sütiku“ artiklite juure, tuleks kõigepeält nimetada Asta Liigu ja Aino Liidaka poleemikat diletantismi üle. Liik oma artiklis „Mida arvata diletandist“ leiab, et diletantismis olevat palju positiivsust. Temale oponeerib järgmises numbris Liidak pikema artikliga. Mõlemas artiklis leidub rohkesti sisulisi vigu, mis johtuvad paratamatult mõlemate autorite täiesti väärast arusaamisest mõistest „diletant“. Diletant on

ikkagi vaid puhtesteetiline termin kunstilise ande tähistamiseks, mida ei saa aga kuidagi tarvitada, kõneldes näit. spordist, malest või mõnest muust tegevusalast, nagu seda teeb Liik ja osalt ka Liidak. Liigu arvates on diletant „inimene, kes oma lõbuks harrastab kunsti, teadust, sporti või mõnda muud ala ja suhtub asjasse pääliskaudselt.“ Liidak arvab, et Liigul „ei ole täiesti selge, mida ta diletandi all mõistab, nii on ta annud diletandile veidi ebatäpse ja väära difinitsiooni.“ Kahjuks lepib Liidak aga ainult Liigu vea konstateerimisega ega püüa ise üldse antud mõistet defineerida ning jätab lugejad teadmatusse, mida ta ise mõtleb „diletandiga“. Nii jääbki lugejaile selgusetuks, mida siis õigupoolest arvata diletandist selle sõna õiges tähenduses.

Muidu on Liidaka artikkel nii asjasse enam süvenemisel kui ka loogiliselt palju parem kui Liigu õige üldsõnaline ja pääliskaudne kirjutus.

Viimases „Sütikus“ kirjutab Tiiu Viire Tootsilugude dramatiseeringuist ja dramatiseeringuist üldse, näidates põhjalikku süvenemist uuritavasse ja hääd arusaamist Lutsu „Tootsides“ kui ka nende dramatiseeringuist. Muidugi võiks ehk vastu vaielda ta liiga häätahtlikule suhtumisele dramatiseeringuisse, kuid see ei takista pidamast „Tootsilugusid“ parimaks artiklikuks ajakirjas (muidugi, kui jätta arvestamata õpetajate kirjutused, mis tõstavad tunduvalt ajakirja taset).

Rohkesti sisaldab „Sütik“ kroonikat, ülevaateid ja muljeid möödunud. Võrdlemisi täpne kroonika osa annab meile hääd ülevaate kooli ja ta õpilaste üritusist.

Ajakiri on välimuselt soliidne, millele mõjub tunduvalt kaasa ka kuulutuste puudumine, mis tihtigi rikuvad ajakirjade välimust, olles aga kasulikuks vahendiks ajakirjade majanduslike murede vähendamisel.

„Sütik“ on illustreeritud päätoimetaja M. Sinbergi maitsekate linoollõigetega.

Prantsuse Lütseumi kultuuriring tuli oma ajakirja „Lumeni“ käesoleva õppeaasta esimese numbriga välja andmisega toime alles teisel semestril.

Ajakirja kvantiteet ei tohiks küll olla ühegi toimetuse mingiks eriliseks eesmärgiks, eriti kui selle arvel langeb kvaliteet, ning seepärast me jääksime rahule ka kasvõi ühe numbriga ilmumise aastast, kui see oleks tõesti hästi sisustatud. Kahjuks ei saa seda ütelda aga „Lumeni“ kohta.

Ajakirja lugedes ei saa kuidagi lahti arvamusest, et ajakirjas on avaldamist leidnud vist küll kõik tööd, mis toimetusele on saadetud. Ja kui on tehtud valikut, siis on filter olnud küll väga nõrk.

Enne ajakirja sisu juure asumist tahaksin peatuda ühe natuke üldisemat laadi küsimuse juures. Nimelt ei leia me ühegi töö alt autori õiget nime. Ja mis veel imelikum — ka toimetuse koosseisu pole avaldatud. Alles kroonikast loeme, et ajakirjale olevat valitud mingi kolmeliikmeline toimikond. Loodame, et järgnevais numbriks oleks ikkagi avaldatud ka toimetuse koosseis, ning ka ajakirjas avaldatud tööd, vähemalt artiklid, ilmuksid autorite õigete nimedega. Ei mõju igatahes kuigi soliidsetlülisugused kõiksugused võimalikud tähtede kombinatsioonid ja kahtlase kõlaga pseudonüümid nagu neid leiame „Lumenist“.

Proosat sisaldab „Lumen“ rohkesti. Tähelepanuväärsemaks tööks on — Atti „Kerjus“. Autor omab kiüllaldasel määral fantaasiat, mis võimaldab õige lihtsa ja mitte midagi erakorralist pakkuva ainetiku haarava esituse, millele lisandub tähelepanuväärsetl kunstipärane vorm.

—R— annab oma lühialaga kauni pildi sügisest küllest. Eriti imponeerib pilt õhtust enne hallaõöd.

Õige sümpaatselt mõjub ka —eti „Epiöö“, milles käsitellakse õpilastöötödes imelikult vähe esinevat ainet, — armastust ja jallidust. Ennu „Temast“ võinuks saada parema ainekäsitlusega ja natuke ilukirjanduslikuma stiiliga ehk päris hääd töö, kuid sellisel kujul ta küll ei rahulda.

L. T. „Kui vanaema noor oli“ omab niivõrd mittemidagi ütleva šablooniilise sisu ja kuiva protokollilise stiili, et teda võiks peagu tuua näitena, kuidas ilukirjanduslikku tööd ei pea kirjutama.

Vivace „Kontserdil“ on väga elulähedane lugu muusikaarmastajaist õpilasist, kelle rahakott ei võimalda muretseda välismaa kunstnike kõrgelekrutitud hindadega (kõigi tunnuste järgi M. Ellmani) kontserdi pileteid ning on seepärast sunnitud sissepääsuks leidma teisi võimalusi.

—Att— kirjutab artikli spordist, milles avaldab arvamust, et inimese keha ja vaimu vahel valitsegu täielik harmoonia, kusjuures hoiatab liialdamise eest nii keha- kui ka vaimu arendamisega. Kuid ei maksaks liialdada ka harmoonia taotlemisega. Parem juba õilsaim vaim viletsas kehas, kui keskpärane vaim keskpärasel kehas, mitte aga ümberpöörduvalt, nagu arvab autor, olgugi et ka see pole mingi inimese ideaal.

Kuna teised õpilasajakirjad suhtuvad enam-vähem häätahtlikult ja tunnustavalt keeleuendusse, jättes autoreile keelevabaduse, siis „Lumen“ näib keeleuendusse suhtuvat õige üleolevalt ja ironiliselt. On avaldatud jutuke „Ürm“, mis oma neologismide rõhkusega tahab olla paroodia keeleuendusest. Asja terav ots näib olevat sihitud Aaviku vastu, kes „Lume-

ni“ arvates peab nähtavasti enese arvele laskma kirjutada kõik hääd ja halvad sõnad ning uuendused, mida keegi kunagi on soovitanud. „Ürm“ otse kubiseb neologismest, milledest aga ligi pooled pole üldse Aaviku loodud ning enamiku vastu neist on Aaviku seisukoht täiesti eitav. Naiivne lugeja muidugi loeb, loeb ja ei saa ühestki lausest aru ning kirub keeleuendust ja eriti Aavikut. Muidugi „Ürmist“ on tõesti raske aru saada, sest ega siis ei aita ükski sõnastik ega ka suuri teadmised, kui sõnu tarvitatakse igal sammul vales tähenduses ja ebasobival kohal. Nii on teadlikuma lugeja silmis keeleuenduse paroodia muutunud autori teadmiste paroodiaks.

Keeleuenduse, eriti selle üksikute ettepanekute vastu võib küll väga hästi ka õpilasajakirjades vaielda, kuid siis jäädagu ikkagi asjalike artiklite juure, aga mitte esineda labaste ja ebaõnnestunud paroodiatega.

Kahjuks ei ole „Lumen“ suutnud pakuda seda solidsust ja väärtust, mida leiame teiste õpilasajakirjade juures, kuid loodame, et järgmises numbris see puudus kõrvaldatakse.

Tagasivaade Õpilasingide tegevusele

Spordiring on pannud mängu kõik oma võimed, et hoida alal reaalkooli sportlikku kuulsust. Sügisestel jalgpallivõistlustel võideti kommertsig. 3:1, kuid protesti tõttu tuli see mäng tühistamisele. Teise mängu kaotasime ebaõnne tõttu 4:5. Käsipalli esivõistlustel saavutas meeskond A klassi korvpallis kolmanda koha. Võrkpallis aga tuli sama meeskond ülekaalukalt meistriks. Gümnaasiumi B klassis tuli nii võrk- kui ka korvpallis meistriks Tallinna Majanduslik Eri-kool, kes oli oma konkurentidest klassi võrra parem.

Progümnaasiumi B meeskond saavutas nii võrk- kui ka korvpallis teise koha.

Kirjandusringi tegevuses oli möödunud õppeaastal märgata erilist edu. On korraldatud kirjandusõhtuid koos E. Lenderi gümnaasiumiga, milledest tähtsamana võiks mainida A. H. Tammsaare austusõhtut. Rõõmustaval kombel võib märkida kirjandusliku huvi kasvamist õpilaste hulgas.

Muusikaring erilist aktiivsust ei ole avaldanud. Ainukese omalaadilise üritusena võiks nimetada ühe muusikaõhtu korraldamist koos E. Lenderi gümnaasiumiga. Samuti väärib märkimist J. Laabeni loeng Igor Stravinskist.

Malering on olnud võidukas G. A. gümnaasiumi üle. Kooli meister on siiani veel



NÕUDKE MAAILMAKUULSAID
ŠVEITSI KELLI

„Olma“

AJANÄITAJAD „OLMA“
ON KVALITEEDILT HEAD,
KUID MITTE KALLID

Fabrique D'Horlogerie Fleurier



Nõudke kvaliteet kristalli

„Briljant“

kroonitud kõrgeima auhinnaga.



Veenduge, et

Oskar Viik'i

kullasepaaris on kasulikum ostukoht. Suures valikus laulatus-
sõrmuseid. Parimad šveitsi ajanäitajad: „Olma“, „Sterna“,
„Zenith“ jne. Kristalli kaubamärgiga „Briljant“. Alati saadaval
kohased spordi- ja juubelikingid.

Foto Tilk

Viru t. 12, tel. 473-03

Valmistan igasuguseid mood-
said fototoid

Kooliõpilastele 50 %
hinnaalandust

Avatud ka pühapäeviti

Eelistatuum noorteäri

Alati müügil kõik

koolikaubad

Kirjutus- ja koolitarvete
müügiühing

„Kooli- Kooperatiiv“

S. Karja 19, (Rahvapanga majas)
Telefon 456-32

Lugege

„Süतिकut“!

Spordiäri

Resev-Resel

Suvespordi tarbeid.
Reketite parandus.

W.H.GUSOVIUS

HARJU 21

TALLINN

TEL. 477-36

Kooli- ja joonestustarbed

KÕRGES HEADUSES



Heftimismasinad

Kirjutusmasinad



A I N U E S I N D U S E E S T I S

Kõige soodsamalt ostate

fotoplaate

ja -tarbeid

fototarvete ärist

Karl Sillam

Tallinn, Viru 11, tel. 469-66

Alati fotouudiseid

Amatöörtööde vastuvõtt

A-S. EESTISIID

Ketramise- ja kudumisevabrik,
seadistatud 1932. aastal.

Valmistab kõiksugu

RIIDEID JA LÕNGA

Vabriku laod:

Tallinn, Viru t. 5, tel. 447-87

Tallinn, Viru 14, tel. 443-97

Tallinn, Laadaplats 129

Tartu, Poe t. 2, tel. 10-17

Narva, Peetri plats 1

Viljandi, Tartu t. 1, tel. 30

Petseri, Turuplats 17, tel. 1-19

Tõrva, Tartu t. 2

Rakvere, Tallinna t. 25

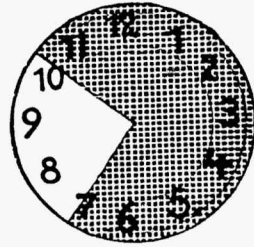
Nõmme, Pärnu mnt. 90/92

Kuressaar, Lossi t. 3, tel. 181

Kiviõlis — Tamverki äris.

Eritellimiste vastuvõtmine.

Restide müük.



Pühendage

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAMISELE, LUGEDES
KIRJANDUST

KOOLIRAAMATUID,
KOOLITARBEID,
KIRJUTUSMATERJALE,
JONISTUS- JA
MAALIMISTARBEID,
PABERIKAUPU,
KANTSELEITARBEID
JNE. JNE.

SOOVITAVAD SUURES VALIKUS

„PÄEVALEHE“ RAAMATUKAUPLUSED
TALLINN, SUUR KARJA 23 PIKK 2

„LASTE RÕÕM“ ON LASTELE KASVATUSLIKUKS ALUSEKS
ILMUB KORD KUUS